

MARIKKI
PIIRTOLA

PERHE

Perhe

Marikki Piirtola

Perhe

SAGA Egmont

Perhe

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1999, 2024 Marikki Piirtola and SAGA Egmont
All rights reserved

ISBN: 9788727187228

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

*Kiitokset
Rakkaudesta ja rahasta
Teemu ja Nana.*

*Ja siitä, että osaan olla onnellinen
Eila ja Rauno,
Liisa, Markku, Janne ja Tiina.*

Prologi

Laboratoriossa, kotona ja kaduilla

I

Nainen vääntelelee kynää sormissaan. Se on jo tehnyt lausunnon siitä, että mut on lähetettävä katkasuun ja hoitoon nuorisopsykiatriselle.

Mää oon kuulemma alkanu käymään vaaralliseksi itselleni ja muille, ja sitähan ajatusta se ei voi sietää, että mää vaikka kuolisin, ja sitten se menettäis mut.

Mää oon ollu sille ylivoimaisesti työllistävin tekijä koko sen uran aikana.

Se on aina mun kimpussa.

Tälläkin kertaa yritin vaan hukuttaa mun omaa kaalia vessanpönttöön koulun ulkovessassa, ja mitä pahaa siinä on? Nielin ja nielin vettä, mutta en hukkunu. Se oli irvokasta ja upeeta samaan aikaan. Muut pojat veti kessua vieressä ja kannusti mua.

Mutta en mää hukkunu.

Aina jostain tuli happee. Vesilukosta tai ilmasta tai sitten mulle tarjottiin röökii, ja silloin mää olin hukkuu nauruun ja savuun joka luikerteli kuin kastemato alas viemäriin.

Se hullu mamma ei tajunnu, että mää halusin vaan kokeilla tää pallon rajoja ja sitä putoisinko toiselle puolelle vai en.

Mää en pudonnu.

Mun kaula kylmetty ja päässä sihisi kaikki sinne eksynyt veri. Sitten mää sain heureka-idiksen: meidän on upotettava sinne joku sellanen, jolla on pienempi pää ja suurempi mahdollisuus jättää tää galaksi! Nappasin kiinni ekaluokkalaisten, kääpiökasvun ja ihan hyönteisen näkösen pojan ja upotin sen sinne pönttöön. Samalla kun se itikka ui ruumassa, mää vetelin nupista niin että Niagara kohisi sen aivoissa.

Kaverit piti suojarinkii mun ja sen pojan ympärillä, mutta silti joku suojelupoliisi raahas valvojan sinne, ja sitten mua vietiin tukevassa otteessa, ja mää vaan nauroin. Mää olin ihan kaasuissa. Täynnä syntymäviinaa ja endorfiiniä.

Mun tieteelliset kokeet tuhottiin, jumalauta! Nyt mulla ei oo enää mitään asiaa piireihin.

Se ämmä kertoo mulle rauhallisella ja tasasella äänellä, että mun on jätettävä mun laboratorio ja muutettava loppulukukaudeksi nuorisopsykiatriselle. Mun 10-vuotiaan! Mää oon kuulemma ihan häiriintynyt. Sitä on kyllä vaikea uskoa, jos vähänkin seuraa uutisia ja sitä mitä aikuiset puuhaa omissa laboratorioissaan.

Mää hihittelen ja huojuttelen itseäni, ja ne katsoo muhun pelonsekaisella kunnioituksella. *Tai niin mää ainakin luulen.* Sitten ne iskee kaavakkeita ja testejä mun eteen, ja mää joudun täyttämään ne, kun ne ei muutakaan keksi.

Hoitohenkilökunta surisee ympärillä kuin raatokärpäset. Ne haluu lisääntyä mussa. Ne haluu oppia musta. Ne on lukeneet kaikki kirjat ja oppineet kaiken, mutta *musta ne ei tiedä mitään*.

Niitten elämä on kunnossa. Ne ei voi auttaa mua, vaikka ne kuinka haluais.

Yhtäkkiä mua alkaa yrjöttään, ja mää lennän siihen muovimatolle kontalleen. Yrjöä suihkuu lattialle, ja mikään ei pidättelee mua. Mulla ei oo enää voimia. Mää oon antanu kaikkeni, ja nekin vihdoon ymmärtää sen, ne lopettaa tuijottamisen ja kuulustelun.

Siinä yrjötessä mää aina väliajoilla kokoon itseni ja virnistän typerästi ja tyhjästi samalla rekisteröiden kaiken mitä mulle tapahtuu.

Ne kirjottaa mut sisään ja laittaa koppiin, jossa mää tuijottelen aikani kuluks pöpilän pihalle.

Ihan tavallisen näköstä jengiä tulee ovesta sisään ja menee ulos. Ja mää yritän erottaa kuka on töissä ja kuka ei.

Mua huvittaa kuvitella mitä tyyppejä ne on. Jotkut niistä näyttää niin vanhoilta, että mää ihmettelen miten ne ton ikäsinä enää voi olla ees elossa saati sitten hulluja. *Ei ne kauaa ookaan*. Ne tulee vaan kuoleen jonnekin missä on samanhenkistä seuraa, puhtaat lakanat ja ruokaa joka päivälle. Sillä ei niin pitkälle matkalle kun kuolemaan lähetä valmistautumatta ja syömättä viimeistä ateriaa.

Mää ainakin oon valmistautunu ja huolella.

Pienellä sairaalapöydällä on valkoinen nenäliina. Sen päällä on kaksi pakettia vahvinta löytämäni kipulääkettä ja Badger kynäveitsi. Ne katsoo odottavan näkösinä kun mää lasken hanasta kylmää vettä lasiin ja napsauttelen pillereitä tiukkaan, pieneen nyrkkiini.

Tapan veitsellä pillerit kahtia ja nielen ruumiit. Sitten mää pesen veitsen ja ootan, että oon tarpeeksi puutunu ennen kun viillän oikeeseen ranteeseen V:n ja vasempaan P:n. Ne on mun nimikirjaimet, ja jos en tälläkään kertaa onnistu tappaan itseeni, niin ainakin saan upeet tatskat käsiin.

Mutta mää oon pöpilässä ja tietenkin mut pelastetaan!

Ratisevassa, kylmässä pimeydessä tunnen kuinka mun kädet tikataan kiinni ja kuinka pelastusvene tuo mut rantaan. Mut kannetaan hellävaroen takasin elämälle, joka vittuuntuneena keskeytyksestä kuolaa kulman takana iskeäkseen tän höyhensarjalaisen taas tilaisuuden tullen tajuttomaks ja kanveesiin.

Avaan hämmästyneenä ja epätoivosena mun rähmäset silmät.

Makaan valkosissa, ratisevissa lakanoissa ohuen peiton alla. Vartaloni on jäykkä ja kylmä, ja mua paleltaa. Silmissä hoippuu valoja ja pölyhiukkasia, jotka kimmeltää sihisten.

Sairaalasängyn päässä vanha tuttuni Howard Hughes hankaa käsiään posliinisen lavuaarin päällä.

Vanha Howie tervehtii ja sanoo ylhäisellä miljoona-aksentillaan:

– Kyllä pölyhiukkaset on eläviä, koska auringovalo voi tappaa ne. Sillä vain kaikki sellainen mikä elää voi myös kuolla.

Tajuan hämästästi, että mää oon sekoomassa ja kuolemassa kovaa vauhtia, vaikka en oo koskaan tuntenu edes eläväni.

Mun kuivaan kurkkuun sattuu kun mää putoon kylmälle muovilattialle, joka nielee mut ammottavaan kitaansa.

II

Mutta unessa isä tulee.

Me pelataan jääkiekkoo ja jalkapalloo, ja mää oon pieni lapsi. Mää en osaa edes puhuu. Isä on voimakas, iso ja turvallinen. Isän käsi on lempee ja lämmin, ja sen iholla kasvaa kultasia, pehmeitä karvoja. Isällä on päällään leijonan turkki ja se on maailman vahvin isä. Se voittaa pihan kaikki muut isät.

Isä pitää mun kädestä hellästi ja tiukasti kiinni. Se kuuntelee hymyillen, ja valo osuu sen kasvoihin. Se valo polttaa, ja mää herään pahaan oloon, kun mää tajuun että mulla ei oo sellasta isää, jonka kanssa pelata ja peuhata.

Isä on ihan samanlainen kuin mitä mää itsekin oon. Se on yhtä yksin ja yhtä eksyksissä.

Mää valun kylmää hikee ja korvissa ratisee iso, pehmee sairaalatyyny. Mun suusta valuu pitkää, kirkasta spaghattikuolaa ja mua ahdistaa ajatus, että kohta mut siirretään kotiin, elämään, jota mää en halua elää.

Kotona mun tiukkaan sidotut kädet vapisee kun mää täytän kahvinkeitintä. Kukaan ei puhu mun sairaalareissusta.

Mun potilaskansiossa lukee diagnoosina maanis-depressiivisyys ja selvä mutta määrittelemätön itsetuhoisuus. Mulle henkilökohtaisesti se oli vaan yritys tappaa itseni, enkä ymmärrä mitä masentavaa siinä on. No, ehkä se, ettei se onnistunu.

Ei ainakaan tällä kertaa.

Mutta mää oon ihan varma, että se onnistuu vielä joskus myöhemmin.

III

Mää havahdun mun uljaaseen todellisuuteen, kun Siskon puuskutus nirhaa niskaani kuin tylsä lihaveitsi.

Sisko rämäyttää astiakaapin kidan auki ja vetää kahvikupin ulos.

– Mulle kansss, Sisko lespaa ja paiskaa kahvikupin likaisten astioiden täyttämälle tiskipöydälle.

– Montako kuppii? kysyn samalla kun Siskon läskiässä sihisee mun iholla kuin vesi kuumalla sähkölevyllä.

Mää en ymmärrä miten mää pystyn hillitseen itseni. Ennen en ois pystyny, mää olisin jo pamauttanu Siskoa nyrkillä päähän, mutta nyt mää kysyn vaan, että montako kuppii arvon neidille saa olla. Oonkohan mää tulossa aikuiseksi ja tältäköhän se tuntuu?

– Kaksss, Sisko sössää vastaukseksi.

Sekin on haistanu, että ilmapiiri on muuttunu, ja se yrittää keventää tunnelmaa entisestään.

– Missä äiti on? se kysyy.

Vaikka tietenkin se tietää.

– Se nukkuu vielä, sanon.

On sunnuntai ilta ja kaikki on niin kuin olla pitää.

Mää vajoon mun terapiasohvaan ja tuijotan itseäni niin lujaa, että sattuu. Sitten mää nousen sohvalla istuun, vedän jalat koukkuun ja pidän itsestäni kiinni.

Huojun puolelta toiselle ja yritän palata kauas siihen aikaan kun musta pidettiin kiinni ja mua huojuteltiin.

Kutistun pieneksi, kovaksi hauliksi ja putoon ajassa. Nään Siskon kultakalasuun.

Sisko on valkoinen ihrakasa ja se irvistää kuin hullu. Sen pelkkä irve ja silmät on siimalla kiinni ilmassa. Sisko pyörittää lottopallonnumeroita silmissään, sitten nään isän. Isä viheltelee ja määkii pitäen äidin käsistä kiinni.

Isä ja äiti on pieniä, pölyisiä posliininukkeja olohuoneen kirjahyllyssä. Äidillä on pitkät, ohuet posliinisormet ja niissä on kiinni kultasia, ohuita sormuksia.

– Joka mieheltä yksi. *Minä olen Elizabeth Taylor*, äiti sanoo aivastaen isän sileet posliinikasvot lumisateeksi ilmaan. – Mitä Burton, Burton, Burton?

Ja mää toivon, että kaikki olis onnellista ja sellaista mitä se ei oo koskaan ollu. Toivon, että kaikki olis sellasta mitä ihmiset aina toivoo. Että elämä olis kuin lehdissä ja elokuvissa: häitä ja lapsia, hyvinpuettua perhe-elämää, kauniita huonekaluja, taloja ja rahaa ja mahdollisuuksia, Arja Korisevan hymyä ja sen suunnitelmia. Niitä äiti aina lukee ääneen ihmetellen miks meillä ei oo sellaista. Äiti uskoo niihin juttuihin, vaikka se lukee nekin, kun joku niistä julkuista sitten eroo tai menettää kaiken tai on vähällä kuolla tai sitten oikeesti kuolee. Niitten juttujen perään äiti ei määi, vaan niitten unelmien ja mahdollisuuksien. Ne pitää sen siinä uskossa, että vielä kannattaa elää ja porskuttaa, vaikka vettä olis jäljellä enää puoli desiä.

Ruumiinnesteet valuu mun suusta kuin patologisella laitoksella. Herään siihen kun ne imeytyy sohvatyynyyn kuin kuumaan ja kuivaan hiekkaan.

Sisko natisee nahkanojatuolissaan. Se surffaa suklaasormillaan kanavilla.

Nään kaiken kuin piirtoheitinkalvon takaa, enkä tiedä onko tää unta vai totta. Tähystän Siskon pientä, pulleeta nenää ja sen miinussilmiiä. *Sisko on kuin pöllö, joka on joutunu valoon.*

– Mitä tihrusilmä? kysyn ääni vittuilua täynnä.

Mää en jaksa ja osaakaan enää käyttäytyä.

Mää oon taas pelkkä lapsi, ja se tuntuu helvetin hienolta! Peliä ei olekaan kokonaan menetetty! Mää oon saanu selkeen jatkoajan ennen puuduttavan tylsää aikuisuutta.

Siskokin on heti juonessa mukana:

- Haista vittu, se sihauttaa nokastaan.
- Mistä nyt tuulee? kysyn ja vihaan Siskoo.

Äkkiä mää vihaan sitä niin paljon, että voisin tappaa sen.

– Mitä vittuu se sulle kuuluu, Sisko rääkääse ja se ravistaa siipiään ihan kun se olis just sukinu ne.

- Ei kai mitään, sanon ja suljen suuni.

Ja ajatukseni.

Katselen Siskoo ja yritän tavoittaa sen pullataikinakatseesta älyä, ajatusta ja omaa tahtoa, mutta en saavuta mitään.

Sisko on menossa ukin ja mummin asunnolle, enkä mää tiedä mitä se siellä tekee. Ehkä mää meen sinne joskus ja yllätän sen. Sitten kun ehdin, tai kun muistan.

Äidin makuuhuoneen ovi aukeaa. Sen uusin ex-mies astuu olohuoneeseen uljaasti pystyssä päin kuin uroshirvi.

– Siinä sohvassa on varmaan jo sun kokoinen kuoppa, se sanoo kuin sohvan omistaja.

Se on tullu sadannelle jäähyväiskäynnilleen. Se puhalttaa tupakansavua mun naamaan.

- Älä viitti polttaa sisällä, sanon sille äidin äänellä.

– Mitä sää oikeen sanoit? mies kysyy hiljaa. Sen antennit sojottaa muhun päin.

Se haluais varmaan muussata mut lihasoseeksi.

- En mitään, sanon luovuttaen.

En mää oo mikään äiti. Mää oon vasta lapsi, eikä tää kuulu mulle.

Mies uppoo sohvaan kuin Estonia pohjaan. Mää nostan mun jalat ylös ja mua sattuu joka paikkaan.

Äidin uusin pumppaa kakesta urheiluruudun kiljuun. Se lyö jalat ratisevalle rottinkipöydälle. Se imee savua sen valtaviin keuhkoihin ja kaljamahaan. Sitten se pieree pitkään ja mulkkaa muhun.

Se varmistaa, että mää kuulin.

Se on ihan kun isä.

Meillä ei oo mitään sanomista toisillemme, ja mua pelottais jos olis, ja mitä me sitten oikein sanottaisi:

– Hei mun uusin isäni! Miten sulla menee? Mitä sää oikeen ajattelet?

Mää en sano koskaan mitään. Katson telkkaria tai lehteä tai ulos ikkunasta ja oon hiljaa. Tuijotan itseeni syvälle, hukun itseeni tuntikausiksi, viikkokausiksi ja vuosiksi.

Mua ahdistaa olla äidin miesten kanssa samassa tilassa kahdestaan liian kauan tietämättä mitä sanoo ja mitä tehdä.

Nousen ylös.

– Minne sää nyt meet? mies kysyy.

Sen suusta pöllähtää tupakkaa ja likaisia hampaita.

– Mun täytyy mennä.

– Miten niin täytyy? se kysyy käärien uutta sätkää keltasilla, kovilla pullonavaajasormillaan.

– Mää oon sopinu Timon kanssa, valehtelen ja katoan ovesta rappuihin ja ulos.

Ajatukset hakkaa päätä kuin ontot, kovat pingispallot kun mää juoksen satamaan. Mää haluan olla Robison Crusoe ja laskee omien päivieni kulumista. Mää haluan kasvattaa partaa ja tukkaa ja katsoo oikeeta luontoo ja oppia elämää.

Mun tavoite on oppia elämään, mutta mää en saavuta sitä täällä. Mää en osaa. Mulla ei oo autioo saarta, missä olla, ja mulla ei oo mitään paikkaa minne kadota. Mää en ymmärrä mitä mulle on tapahtunu. Mut pitäis sulkee laitokseen tai tyhjään huoneeseen ja hukuttaa avain, niin sitten mää voisin rakentaa mulle saaren, jossa elää.

Ja ennen kaikkea mun pitäisi listiä mun perhe.

Ja lopuksi itseni.

Sillähän mää tästä kaikesta pääsisin.

I

Kakolan kovin kundi

1

– Sinä olet ihan kuin isäsi! Minä vihaan sinua ja *blaa blaa blaa ja blaa blaa blaa*.

Äiti on kai jo yli neljäkymmentä, ja se asuu vielä mun ja pikkusiskon luona.

Ensin äiti oli tuskasasti yhdessä isän kanssa yli kymmenen vuotta. Sitten se eros siitä yhtä tuskasasti, ja jos isä ei olis lähteny, äiti olis varmasti tappanu sen, tai sitten mää, ja viimeiseksi uskosin, että sen oma kuopuskin.

Mää istun meidän kapeassa keittiössä, missä kaikki on kätevästi käden ulottuvilla, ja kuulen miten äiti kiljuu kuin kesäteatterissa. Se kohdistaa huutonsa mulle – *tai niin se ainakin luulee*.

Illalla äiti hiipii mun huoneeseen ja yrittää silittää mun ruskeaa siilitukkaa. Se on selkeesti liikuttunu siitä, että mää oon pitkästä aikaa kotona.

Julmankoominen tarina arkipäiväiseksi muuttuneesta väkivallasta ja elämän epävarmuuksista.

On perhe: Veli, Sisko ja äiti. Isäkin oli, ja on muistoissa yhä. On riitoja, alkoholia, mielenterveysongelmia, kovia otteita ja kipeitä ajatuksia. On epätoivoinen tarve kuulua johonkin, rakastaa jotakuta, muuttua tai muuttaa jotain. Mutta kun väkivalta on rutiininomaista ja tullut jo osaksi tuttua arkea, voi toisenlaista elämää olla vaikea edes hahmottaa.

Perhe on monitasoinen, traaginen ja koominen romaani väkivallasta, parisuhteesta, erosta, lapsuudesta ja vanhemmuudesta. Se kuvaa rosoisen elämän pieniä iloja, vaikeuksien rikkomaa arkea sekä aikuiseksi kasvamista silloin, kun ympäristö ei tarjoa siihen onnellista mallia.

Marikki Piirtola on suomalainen kirjailija ja kuvataiteilija. Piirtolan harrastuksiin kuuluvat avantouinti ja sauvakävely, ja kirjoittamalla hän tekee matkoja menneisyyteen ja tulevaisuuteen. Hänen tuotantonsa sisältää sekä romaaneita että näytelmiä, runoja ja sarjakuvia.